

BEVEZETÉS

2012 szeptemberében, a Szegedi Fialok Művészeti Kollégiuma dudari falukutatásának 75. évfordulóján, a Szegedi Tudományegyetem szociológia és pszichológia szakjainak oktatói és hallgatói kutatótáborot szerveztek Dudaron. Célunk volt, hogy a módszerek és közelítésmódok sokféleségének alkalmazásával próbáljuk megismerni ennek a magyarországi társadalomkutatás történetében különleges helyet elfoglaló falunak a jelenét és közelmúltját, különös tekintettel a rendszerváltozás óta eltelt több mint két évtizedre.

Az itt végzett közös munka eredményeiről számol be ez a kötet. A szerkesztők arra törekedtek, hogy az írásokból az olvasó átfogó képet kaphasson a falu életéről, és egyúttal azt is bemutassuk, hogy a szociológia és a pszichológia hozzá tud járulni a „dolgok” megértéséhez, egy közösség életének megismeréséhez.

Szokolszky Ágnes bevezető elméleti tanulmánya a szociológiai és a pszichológiai szemléletmód közelítésének szükségességét hangsúlyozza, kiemelve, hogy ez különösen hasznos lehet egy lokális közösség vizsgálata során. Az 1937-es kutatásnak állít emléket Lencsés Gyula írása azzal, hogy bemutatja a faluban annak idején népdalgyűjtést végző Veress Sándor zeneszerző magyarországi munkásságát és dudari gyűjtőmunkáját.

Az ezt követő csokorban szociológiai írások szólnak Dudar társadalmáról, egyfelől a kérdőíves vizsgálat alapján felrajzolt tabló (Gyenizse Krisztina), másfelől a migrációs viszonylatok (Feleky Gábor), harmadrészt a vallási élet (Hlavati Andrea) felől mutatva be a falu lakosságát. Vincze Anikó tanulmányában arra kíváncsi, hogyan jelennek meg az információs társadalom vívmányai a helyi általános iskolások körében, Rácz Attila pedig az itt lakók térhasználatáról szól a mentális térképezés módszerével. Napjainkban kulcsfontosságú, hogy az egyes települések milyen hatékonyan tudnak hozzájutni a különböző fejlesztési forrásokhoz. Balogh Péter széles elméleti kitekintéssel rendelkező írásából megtudhatjuk, Dudar hogyan áll ezen a téren.

Míg az így felvázolt társadalmi körkép főként a kérdőíves adatgyűjtés eredményeinek kvantitatív elemzésén alapul, addig a kötet második felében található tanulmányok mindenekelőtt a táborozás során készített interjúkból vonnak le következtetéseket elsősorban kvalitatív módszerek alkalmazásával. Kónya Nikolett Ágnes sok fényképpel illusztrált tanulmánya azt mutatja meg, az elmúlt évtizedek változásainak a nyomai hogyan jelennek meg a falu épített környezetében. Béki Orsolya és Legeza Borbála közös írása az itt lakók személyes beszámolóin keresztül érzékelteti a különböző történelmi korszakok eltérő feltételeihez való

alkalmazkodás módozatait. Dudar arról is nevezetes sokak számára, hogy az orosz kényszermunkatáborokról való beszéd éppen ezen falu kapcsán jelent meg először a nyilvánosságban. Ale Éva és Lencsés Gyula írásának tanulsága, hogy a Málenkij robotra elhurcoltak régi históriája még mindig ott él a lelkekben. A bánya működése határozta meg Dudar életét évtizedeken keresztül, ennek a mindennapokra való hatását írja le társadalomtörténeti háttérbe ágyazva Legeza Borbála.

A történeti-szociológiai szempont mellett, azzal egyenrangúan a pszichológiai közelítésmód fontosságát és a speciális interjúelemzési technikák eredményességét szemléltetik az ezt követő tanulmányok. Szabó Éva és Virág Krisztina arról szól, hogy az ott lakók milyen mértékben érzik magukat a falu közösségéhez tartozónak, mekkora szerepet játszik önmeghatározásukban a dudari lét. Dudok Réka és Balogh Tünde azt nézték meg a kvantitatív tartalomelemzés módszerével, hogy az interjúk szövegéből hogyan következtethetünk a beszélők speciális személyiségvonásaira, nevezetesen arra, hogy valaki mit gondol, mennyire szabadon tudja alakítani a saját életét. Kékesi Márk ismét a településhez való viszonyról szólva arra mutat rá, hogy az interjúk során terítékre kerülő témák előfordulási gyakorisága hogyan függ a beszélőtől, és hogy még a beszédmód is különbözhet a pillanatnyi témától függően. Egy-egy jól sikerült mélyinterjú azonban nem csak mint az elemzés nyersanyaga tarthat számot az érdeklődésünkre. Juhász Ágnes két hosszú beszélgetéséből – mindenféle elemző kommentár nélkül – érzékletesen rajzolódik ki két egymástól nagyon különböző életsors és az ezeket befolyásoló társadalmi környezet.

Kötetünk végén találja meg az olvasó a szervezőmunkát végző Ráczi Attila beszámolóját a kutatótábor történetéről, az ötlettől a megvalósulásig.

Gulyás Gyula filmrendező a Málenkij robot c. film elkészítése óta immár több mint negyedszázada kíséri figyelemmel a falu életét. Nagy örömünkre szolgált, hogy csatlakozott hozzánk, és amellet, hogy most is használta kameráját, tanácsaival, helyismeretével segítette, katalizálta a munkánkat. Kötetünk lezárásaként maga a rendező mesél dudari kötődéseiről. A táborozásunkról készített összeállítását kiadványunk DVD-melléklete tartalmazza.

A szerkesztők